

**ОХОРОНА
ТА ЗАХИСТ ПРАВ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ:
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ**

Київ
Видавництво Ліра-К
2019

УДК 347.77/.78.07/.08(477)(02)

Рекомендовано до друку Вченою радою Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету “Одеська юридична академія”, протокол № 5 від 18 травня 2018 р.

Рецензенти:

Галянтич М.К. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заступник директора з наукової роботи Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака Національної академії правових наук України

Майданик Р.А. – професор, доктор юридичних наук, завідувач кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академік Національної академії правових наук України;

Яворська О.С. – професор, доктор юридичних наук, завідувач кафедри інтелектуальної власності і корпоративного права Львівського національного університету ім. Івана Франка

Охорона та захист прав інтелектуальної власності: економіко-правові підходи: монографія / За ред. О.О.Кулініч та Р.Б. Шишки (кер. авт. кол.).– К.: Видавництво Ліра-К, 2019. – 276 с.

Монографію виконано згідно Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402-р та планів наукової роботи Національного університету “Одеська юридична академія”, а в її межах – плану наукової роботи її структурного підрозділу Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету “Одеська юридична академія”, кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін.

Монографія буде корисна студентам, що навчаються за програмами магістерської підготовки за напрямками “Інтелектуальна власність”, “Управління інтелектуальної власності”, викладачів, аспірантів, практиків та інших осіб, які цікавляться проблемами забезпечення правової охорони об’єктів інтелектуальної власності.

УДК 347.77/.78.07/.08(477)(02)

ISBN 978-617-7748-83-9

© Колектив авторів, 2019

© Видавництво Ліра-К, 2019

Зміст

Передмова	4
Розділ 1. ОХОРОНА ТА ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	7
Розділ 2. ПРАВОВА ОХОРОНА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	65
Розділ 3. ОХОРОНА ПРАВА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НА ВЛАСНЕ ЗОБРАЖЕННЯ У ОБ'ЄКТАХ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПРИ РОЗПОВСЮДЖЕННІ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ	88
Розділ 4. ОХОРОНА ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ, ПРИНЦИПІВ ГУМАННОСТІ ТА МОРАЛІ ПРИ РЕЄСТРАЦІЇ ЧИ ВИКОРИСТАННІ TRADEMARK	124
Розділ 5. ОХОРОНА ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ІНДУСТРІЇ МОДИ.....	173
Розділ 6. КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УНІВЕРСИТЕТАХ США ТА ЄС	190
Розділ 7. ЕФЕКТИВНИЙ ЗАХИСТ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ	229
Розділ 8. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ САНКЦІЇ ЗА ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ	253

Передмова

Інтелектуальна власність та впевнено і надовго посіла провідне місце в системі ресурсу людства, оскільки забезпечує прогрес суспільства, ефективні техніку та технологію, заміну вичерпним джерелам, а надалі, в принципі, й збереження людства за прогнозованих катаклізмів і поширення ореалу. Це проведено в “Національній стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року”, якою визначено пріоритети та перспективи розвитку Національної системи інтелектуальної власності, мету, стратегічні напрями та основні завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація державної політики в сфері інтелектуальної власності. Вона – є логічним продовженням удосконалення сфери інтелектуальної власності в Україні та зумовлена необхідністю кардинальних змін щодо використання інтелектуальної власності як стратегічного ресурсу системи формування національного багатства та підвищення конкурентоспроможності економіки нашої країни, прискорення інноваційного розвитку та інтеграції України у міжнародний економічний простір.

Вона міняє свій економічний зміст з права власності на майнові права та пріоритети. Окремим напрямом є розроблення темпоральних та просторових меж придатності її об’єктів: морально застарілі негайно міняються на нові, а з передових країн експортуються в відсталі, в тому числі в Україну. Внаслідок того національний інтелектуальний потенціал є не витребуваним постійно і вимивається.

Відповідно й право інтелектуальної власності як міжгалузеве системне утворення посідає особливе місце в регулюванні суспільних відносин з огляду на обумовленість і необхідність, а також на поліваріантність і вибір поведінки їх учасників: можливість їх спрощувати чи ускладнювати, врахувати спеціальне їх правове становище та правовий режим об’єкта інтелектуальної власності. Йдеться про охорону прав на такі об’єкти, поінформованість про неї представників інтелектуальної еліти та результативність.

Вимоги до інтелектуальної власності та підходів до неї поступово універсалізуються під впливом економічних

закономірностей, економічного глобалізму, бачення Всесвітньої організації інтелектуальної власності, стандартів прав людини та їх запозичення в національні законодавства. Особливо на це вплинула транснаціоналізація економіки де Транснаціональні компанії запроваджують об'єкти інтелектуальної власності як інвестиції без дотримання процедур їх легалізації. Тож без виваженого і адекватного світовим тенденціям в економічній та гуманітарній сферах правового регулювання цих відносин, вишколу інтелектуальної та творчої еліти і їх представників-правників, зокрема: юристів, повірених у справах інтелектуальної власності, які розуміються на її економічній складовій, знають досконало чинне законодавство та чинники його формування, практику його застосування, вміють це провести на практиці та виявити вузькі місця, сформувати належним чином пропозиції з їх здійснення.

В останнім часом появилось чимало робіт світоглядного, економічного, правового, навіть футурологічного та іншого спрямування щодо інтелектуальної власності та їх правової форми цих відносин, які різні за рівнем кваліфікації і прагнень їх авторів. Всіх тенденцій об'єктивного, зокрема суб'єктивістського спрямування, не вдалось охопити, проте автори виходили із наступництва та домінування світоглядних підходів традиційної культури підтримки виважених категорій, відтворення положень актів законодавства як основи регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності (повага до національного законодавства), вихід на положення європейського цивільного права (компаративістичний аспект), показ практики його застосування (утилітарний аспект) та становлення підходів до регулювання цих відносин (доктринальний аспект).

У монографії проведена ідея про універсалізм економіки та права інтелектуальної власності можливість її комплексної охорони у широкому та вузькому сенсах економічними, соціальними, правовими засобами та формами, відповідність зручності його застосування та праворозуміння на глобалізованому економічному просторі Сучасний розвиток започатковується на ідеї його гармонізації та універсалізації. Це адаптаційний вектор розвитку сучасного права в його європейській версії навіть за тенденцій брексіту. Це зумовлене вимогами Закону України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу".

Його основу складає ідея про визначальну цінність права, його верховенство над законом, слугування правам людини, поділ права на приватне та публічне, системність правових інститутів, можливість застосування прецеденту та договору для врегулювання відносин між автономними суб'єктами права.

На національному рівні можуть бути певні особливості, але не настільки суттєві щоб йшлося про особливе право інтелектуальної власності України. Скоріше йдеться про його прояви в формальному (позитивному) праві, використання перехідних положень актів міжнародного права конструкцій в доктрині цього права.

Лексично він написаний термінами, які вжиті в чинному законодавстві та використані в доктрині права, що слугує набуттю професійності його читачами.

Не всі його положення є безспірними, але головне те, що є закон у якому на основі досвіду регулювання цих відносин товарного характеру сконцентровано передові досягнення науки та практики. В ньому увага приділена теоретичним конструкціям окремих інститутів та субінститутів права інтелектуальної власності, компоративістичних їх проявів, деталізації положень, які не розкриті в інших подібних виданнях, практиці в окремих країнах.

Автори щиро вдячні рецензентам: доктору юридичних наук, професору, член-кореспонденту Національної академії правових наук України, заступника директора НДІ приватного права і підприємництва ім. академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України Галянтичу Миколі Константиновичу; доктору юридичних наук, професору, академіку Національної академії правових наук України, Заслуженому діячу науки і техніки України, завідувачу кафедрою цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Майданику Роману Андрійовичу та доктору юридичних наук, професору, завідуючій кафедрою інтелектуальної власності та корпоративного права Львівського національного університету імені Івана Франка Яворській Олександрі Степанівні за скрупульозне ознайомлення із запропонованими текстами лекцій, слушні зауваження та поради.

З повагою до читачів та колег професор, доктор и юридичних наук, професор кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету "Одеська юридична академія", академік Академіїнаук вищої школи України Р.Б. Шишка.

Розділ 1.

ОХОРОНА ТА ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

1.1. Загальні положення про охорону та захист інтелектуальної власності. Аксиоматично, що суб'єктивне право і охоронюваний законом інтерес чогось варті за умови що вони охороняються і можуть бути захищені в разі їх порушення. Це стосується й інтелектуальної власності, зокрема стосовно приватних прав її суб'єктів так і публічних прав і інтересів держави. Тому законодавство передбачає засоби, форми, порядок та способи захисту. Ключом для їх розуміння є сформоване попередниками правило: надане особі суб'єктивне право, якщо воно не забезпечене від його порушення необхідними засобами захисту, є лише “декларативним правом”¹.

Проте це лише частина проблеми стосовно досягнень науки та техніки, частина яких далекі від потреб промисловості, запитів членів суспільства, а розроблені на їх основі нова техніка та технології поступаються прототипам, що розроблені в інших, зокрема передових країнах. Тут йдеться про рівень та мотивації творців результатів творчої, інтелектуальної та прирівненої їм діяльності, зацікавленості в їх впровадженні, підтримку державою як перших так і других.

Закріплення права на охорону і захист суб'єктивних прав і охоронюваних законом інтересів є різновидом гарантії здійснення належних прав, суб'єктивних свобод та охоронюваних законом інтересів особи. Можливість використання передбачених законом засобів охорони і захисту суб'єктивного права є обов'язковим елементом самого суб'єктивного права. При тому розрізняється як охорона так і захист як самостійні категорії. Різниця між

---

¹ Грибанов В.П. Пределы осуществления и защиты гражданских прав. М.: Изд-во МГУ, 1972. С. 104

“забезпеченням”, “охороною” та “захистом” полягає в тому, що їх це пов'язано з гарантуванням позитивної реалізації юридичних норм, з їх зміцненням, профілактикою можливих правопорушень, а охорона (захист) законності, правопорядку – з порушеннями останніх, з відновленням законності, правопорядку.

Охорона передбачає формування, створення і вдосконалення, розвиток гарантій недоторканності прав, та їх дотримання органами державної влади, місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, їх посадовими особами. Це залежить від створених та ефективно діючих умов, факторів і засобів. При тому розрізняють загальні (економічні, політичні та духовно-культурні) і спеціальні (правові, психологічні та управлінські), технічні, програмні умови забезпечення охорони прав. Так правові умови, як вид спеціальних гарантій охоплюють:

- вдосконалення законодавства у цій сфері;
- своєчасну кваліфікацію об'єктів інтелектуальної власності;
- профілактику та виявлення правопорушень у сфері інтелектуальної власності законності;
- застосування заходів протидії порушенням прав та охоронюваних інтересів;
- ефективну судову систему та своєчасне притягнення порушників до правової відповідальності;
- нагляд і контроль над станом законності, правопорядку у цій сфері.

Потреба захисту прав і інтересів виникає тоді, коли вони порушуються, є загроза їх порушення, заперечуються чи є перешкоди у їх здійсненні (права ніби є але здійснити їх неможливо). Захист поза його зв'язку із порушенням суб'єктивного права чи охоронюваного законом інтересу або із наявністю реальної загрози перетворюється у свавілля та беззаконня. При здійсненні права на захист потерпілий, держава, чи управнена особа застосовує адекватні порушенню способи та засоби захисту суб'єктивного права.

Кожна особа має право на захист свого інтересу, який не суперечить загальним засадам цивільного законодавства. Категорія “інтерес” вживається для позначення потреби, для задоволення якої надається особі те чи інше право (ч.3 ст.41, ч.3 ст.44, ч.3 ст.67, ч.5 ст. 159, ч.1 ст.240 ЦК), для позначення інтересів, що знаходяться під

охороною закону і внаслідок того обмежують сферу можливої поведінки управленої особи (суспільні інтереси, інтереси безпеки тощо – ч.6 ст.313, ч.5 ст.319, ч.7 ст.376, ч.4 ст. 825) . Це може бути інтерес, що не суперечить загальним засадам цивільного законодавства (ч.2 ст. 15, ст.16 ЦК) чи охоронюваний законом інтерес чи просто законний інтерес (ч.2 ст.20 ЦК).

Охоронювані законом інтереси інтерес є самостійним об'єктом захисту. Рішенням КС України від 1 грудня 2004 р. №18-рп/2004 він тлумачиться як прагнення до користування конкретним матеріальним та/або нематеріальним благом, як зумовлений загальним змістом об'єктивного і прямо не опосередкований у суб'єктивному праві простий легітимний дозвіл, що є самостійним об'єктом судового захисту та інших засобів правової охорони з метою задоволення індивідуальних і колективних потреб, які не суперечать Конституції і законам України, суспільним інтересам, справедливості, добросовісності, розумності та іншим загальноправовим засадам. Якщо прострочене боржником виконання зобов'язання втратило інтерес для кредитора, він може відмовитися від прийняття виконання (ч.3 ст.612 ЦК).

В приватному праві права на охорону та на захист мають двоїстий характер: є правом і його гарантією. Як і всяке суб'єктивне право, право на охорону і захист, є мірою можливої поведінки управленої особи. Тож право надає можливість діяти певним чином у встановлених законом межах, а для органів держави в межах компетенції її органів. Основне належить приватним правам де їх носій вправі здійснити ряд дій, зокрема:

- учинити визначені позитивні дії по здійсненню свого права, наприклад, володіти, користуватися і розпоряджатися належними майновими та іншими правами;

- вимагати від визначеної поведінки безпосередньо від зобов'язаної особи, наприклад, зажадати від боржника виконання їх зобов'язань;

- звернутися в суд чи інший компетентний державний чи інший орган з вимогою примусити зобов'язану особу до виконання свого обов'язку або захистити право від його порушення з боку інших осіб;

- у передбачених законом випадках, формах та способами захистити своє право власними діями (самозахистом).

Охороною прав є широкий комплекс засобів правового, організаційного, процесуального й іншого характеру, що

встановлює правове становище суб'єктів права інтелектуальної власності, забезпечувати правовий режим їх об'єктів, визначати порядок набуття, здійснення і припинення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, встановлювати міри стимулювання та протидії порушенням, визначати способи і порядок захисту прав суб'єктів у разі їх порушення. Охорона прав особи спрямована на недопущення їх порушення шляхом усунення негативних факторів соціального середовища.

Охорона прав є більш широкою правовою категорією чим захист, і містить у собі всі юридичні та інші правила, засоби та способи щодо недопущення посягань на належне благо. Вона передбачає застосування системи засобів, що забезпечують здійснення належних особі суб'єктивних прав, їх непорушність, цілісність, можливість швидкого поновлення у випадку порушення. Вона охоплює активні дії самого носія права, які спрямовані на попередження зазіхань зі сторони інших осіб, та державних і інших органів або усунення їхніх негативних наслідків.

Закріплення права на охорону та захист суб'єктивних прав і охоронюваних законом інтересів доцільно розглядати як гарантію здійснення суб'єктивного авторського права. Тут йдеться про рівні та види цих прав (внутрішні та зовнішні), їх врегулювання, обсяг, правове становище володільця такого права. На першому рівні (модельний) вони визначені актами загального та спеціального законодавства, на другому – презумпцією авторства, реєстрацією авторських прав, презюмованою їх належністю. Правозастосовною та судовою практикою через тлумачення і правові позиції такі права можуть бути уточнені.

Права поділяються на інформаційні, особисті, майнові та немайнові, що впливає на засоби, способи та форми їх захисту в разі порушення. На рівні превенції це також впливає і на вибір форми та засобів охорони цих прав. Відповідно виникає алгоритм здійснення права на охорону авторських прав та їх захист: отримання інформації про об'єкт авторського права, його авторів, володільців майнових прав; аналіз такої інформації; прийняття рішення про набуття майнових прав чи інформації про них; вибір часу, форм та засобів охорони такого права; звернення за захистом в разі необхідності.

Можливість використання передбачених законом засобів охорони і захисту суб'єктивного права є складовою його змісту. За